

Article publicat al Diari de Girona el 22/12/24

Les fronteres invisibles

Ivan Salavedra Marco

Nucli Paulo Freire de la UdG

S'ha escrit molt en relació a que els exclosos són tots aquells que són designats com a població sobrant pel poder econòmic. És a dir, ens trobem davant d'una fallida de les estructures públiques de benestar i la cessió de la gestió social per part de l'Estat a la lògica del mercat, que implica que la inclusió i l'exclusió social estigui més determinada pels recursos limitats que les persones són capaces de recaptar en un entorn competitiu que pels recursos que són capaces de recaptar les administracions.

En altres paraules, hi ha una gestió de les fronteres en clau de mercat, i aquest fet provoca que l'acció d'aquestes fronteres no es pugui resumir seguint l'accés al territori segons una lògica nacional, sinó que hi ha una regulació en clau interna del seu trànsit, més important encara, i que resulta un mecanisme clau en la gestió de poblacions a l'hora de proveir de mà d'obra barata al mercat.

Amb aquest objectiu, queda definit un accés desigual als drets de participació ciutadana a partir d'una hiperregulació i fragmentació de normatives. És a dir, el cúmul de consideracions legals i tràmits a portar a terme en cada acció social, i la complexitat de la seva gestió, així com la poca permeabilitat de les classificacions i recorreguts administratius, perjudica diferencialment les persones socialment més vulnerables i amb menys recursos culturals, econòmics i altres per a fer-hi front. Això és així perquè aquestes violències institucionals s'entrecreuen interseccionalment i actuen de forma diferencial a cada subjecte segons la seva posició dins de les relacions de poder en contextos sociohistòrics específics.

D'aquesta manera, queda definida la capacitat de les fronteres internes de l'Estat per a generar diferents graus de ciutadania, regulant l'accés a drets socials i definint la legitimitat d'una vida que mereixi ser viscuda. Això és així perquè l'incompliment de drets socials i les necessitats vitals no cobertes afecta de forma directa les persones i, especialment, les més

precaritzades com són un exemple les dones amb càrregues familiars no compartides. Aquesta situació genera un cercle de vulnerabilitat que actua dificultant l'accés de les persones a oportunitats i recursos essencials, i les fixa en posicions dins del tram administratiu, social, urbà i vital que són invisibles, però de les quals resulta molt difícil sortir-ne.

Amb tot això exposat, hem de considerar que més que un ordre social internacional definit pels inclosos i els exclosos dels estats nació, tenim un continu social, jeràrquic i hipersegmentat, de graus de ciutadania definits gràcies als dispositius de fronteres internes, invisibles i que compleixen el reclam de mà d'obra del mercat. Trobem un exemple en la reforma laboral del 2012, que va permetre externalitzar els serveis de neteja de les habitacions dels hotels, deixant les cambreres d'habitacions fora dels convenis laborals del sector i vinculant-les a empreses de serveis que les han esclavitzat i explotat, laboralment parlant.

En conseqüència, la ciutadania ja no queda garantida per la pertinença a un estat nació, ni per l'obtenció d'un contracte laboral precari que proveeix d'un sou residual i compensacions escombraries per la labor realitzada. La ciutadania és una categoria fluctuant, enormement estratificada i vinculada a una gestió social neoliberal, centrada en la competència i la rivalitat per uns recursos pretesament escassos, que fixen les persones en ubicacions administratives, socials i urbanes, per mitjà d'una inseguretat i una por que esdevenen el mecanisme emocional de govern de les persones i individualitza la seva acció en clau social.